

Kretingos rajono savivaldybės
Motiejaus Valančiaus viešoji biblioteka
Kūlpėnų filialas

KŪLPĖNŲ IR APLINKINIŲ KAIMŲ MAŽOJI ARCHITEKTŪRA

Projektą rengė:
vyr. bibliotekininkė
Rima Galuškinienė

Kūlpėnai, 2010

TURINYS

I.	PRATARMĖ. KRIKŠČIONIŠKI KULTŪROS PAMINKLAI	3
1.	MAŽOJI ARCHITEKTŪRA KŪLUPĖNŲ KAIME	4
1.1.	Kūlupėnų bažnyčios kryžius	4
1.2.	Tremtinių kryžius	5
1.3.	Kryžius Laukų gatvėje	6
1.4.	Koplytstulpis Minijos gatvėje	7
1.5.	Koplytstulpis Laukų gatvėje	8
1.6.	Koplytėlė Lino gatvėje	9
1.7.	Koplytstulpis Salantos gatvėje A. P. Galdikienės sodyboje	10
1.8.	Koplytstulpis Salantos gatvėje R. Repšienės sodyboje	11
1.9.	Koplytstulpis Draugystės gatvėje	12
1.10.	Pocių giminės kryžius	13
1.11.	Kūlupėnų kaimo Rūpintojėlis	14
2.	MAŽOJI ARCHITEKTŪRA APLINKINIUOSE KAIMUOSE	15
2.1.	Asteikių kaimo kapelių kryžius	15
2.2.	Asteikių kaimo kapelių koplytėlė	16
2.3.	Kryžius Asteikių kaime	17
2.4.	Asteikių kaimo koplytėlė ąžuole	18
2.5.	Nasrėnų kaimo koplytstulpis	19
2.6.	Nasrėnų kaimo kryžius	20
2.7.	Nasrėnų kaimo kryžius	21
2.8.	Stogastulpis Nasrėnų kaime	22
2.9.	Nasrėnų ąžuolyno kryžius	23
2.10.	Stogastulpis Lietuvos Vardo Tūkstantmečiui Nasrėnuose	24
2.11.	Koplytėlė Grabšyčių kaime	25
2.12.	Sauserių kaimo koplytėlė ąžuole	26
2.13.	Klausgalvų-Medsėdžių kaimo kryžius	27
2.14.	Koplytėlė Klausgalvų-Medsėdžių kaime	28
2.15.	Kryžius ir koplytėlė Šalyno kaime	29
2.16.	Šatilgalio kaimo koplytstulpis	30
2.17.	Šatilgalio kaimo metalinis kryžius	31
II.	APIBENDRINIMAS	32
III.	LITERATŪRA IR ŠALTINIAI	33

I. PRATARMĖ. KRIKŠČIONIŠKI KULTŪROS PAMINKLAI

Nuo seno kryžiai ir kiti religiniai paminklai žymėjo „savos“ teritorijos – parapijos, kaimo, sodybos – centrus, kapines bei jų teritoriją ir išreiškė šventos erdvės statusą, žymėjo pavojingas vietas. Tai katalikų tikėjimo ir Kristaus kančios ženklai. Krikščioniški paminklai statyti tose pačiose vietose kaip ir ankstesni religiniai paminklai. Jų buvimas įprasmina įvairialypius santykius su Dievu, mirusiųjų bendruomene, pavojingu dvasių pasauliu.

Kūlupėnuose gyvenančio tautodailininko Liudo Šopausko mintys apie paminklus: „Kryžius nėra mūsų kūrinys, jis yra tik ženklas. Kaip kam atrodo, taip ir darom, kaip mintis dėstosi, taip ir išeina. Užsakytas darbas padaromas sunkiau, negu paties minčių išnešiotas ir apgalvotas. Todėl, kad malonus darbas turi gimi paties meistro viduje, o ne būti primestas. Gali kiek nori stengtis teisingai išpildyti užsakovo prašymą, bet po atlikto darbo dar ilgai širdy nešiojiesi nepasitenkinimo jausmą. Po tokių darbų būtina pailsėti ilgesnį laiką. Būna ir taip, kad sunkumas atlėgsta su lyg ta akimirka, kai užsakytas darbas išvežamas iš meistro kiemo, iš ten, kur buvo daromas. Užsakytas darbas gali būti malonus tik tada, kai užsakovas palieka vietos meistro kūrybai. Kartais reikia daryti iš eilės kelis tos pačios rūšies paminklus, kurie niekada nebūna vienodi. Skirtingumą diktuoja vieta, kur tas paminklas bus pastatytas, ir vietinių žmonių tradicijos. Nuo seno Žemaitijoje buvo įprasta, gegužės mėnesio pradžioje, minint Motinos dieną, statyti koplytėles, o lapkričio pradžioje Vėlinėms statydavo kryžius“.

Kūlupėnuose gyvenanči tautodailininko Antano Lubio mintys: „Seniau kiekviename kaime būdavo kryžius, jų per daug niekada nebus. Bažnyčia dar nei vieno blogų dalykų neišmokė. Daug kryžių ir koplytėlių padaryta, bet savo kieme dar neturiu, kai pasensiu, kai jau sunkiai vaikščiosiu, tada ir suspėsiu pasidaryti. Savo darbų dideliais projektais, kaip šiais laikais madinga, nevadinu. Viskas gimsta širdyje. Jei darbą atlieku pagal užsakymą, galiu žmogui patarti, bet stengiuosi labai savo nuomonės neprimesti. Pats nesisiūlau dirbti, bet jeigu žmogus paprašo, pasitiki manimi, kodėl nepadarius. Sau kurti lengviau, dar jei gerai „slysta“, tai jau nebereikia nei miegoti, nei valgyti, nei galvoti – viskas labai gerai išeina. Jei tinkamas momentas, tai bet kokio darbo nepajunti, kaip jis jau būna baigtas. Nėra jokio skirtumo ar darai dievulį, ar kokį kitą medžio dirbinį, jei darai iš dūšios – viskas pasiseka“.

1. MAŽOJI ARCHITEKTŪRA KŪLUPĖNŲ KAIME

1.1. Kūlupėnų bažnyčios kryžius

Kryžius yra Kūlupėnų kaimo centrinėje dalyje, Mokyklos gatvėje, priešais seniūnijos pastatą, greta 2006 m. pradėtos statyti bažnyčios.

Tautodailininkas Antanas Lubys, gimęs 1959 m., gyvenantis Kūlupėnų kaime, Minijos gatvėje Nr. 6, pasakoja, kad Lietuvoje nuo seno vyrauja tradicija, būsimos bažnyčios vietą pažymėti kryžiumi. Dėl to buvo sutarta, kad per žiemą tautodailininkas nukals kryžių. Benas Motiejauskas, kurio žemė ir miškas yra Kūlupėnų seniūnijos teritorijoje, pasiūlė šiam kilniam tikslui nusikirsti ąžuolą. Kryžius buvo daromas net per šalčius, kad tik laiku suspėti iki Šv. Motiejaus vardadienio šventės, kuri švenčiama gegužės 14 d. Ant kryžiaus iškaltas Šv. Motiejaus atvaizdas, jo vardu ir pavadinta parapija. Jį pašventino kunigas Gediminas Jazbutis. [Antanas Lubys, interviu su autoriumi, Kūlupėnai, 2010 gruodžio 8 d.]

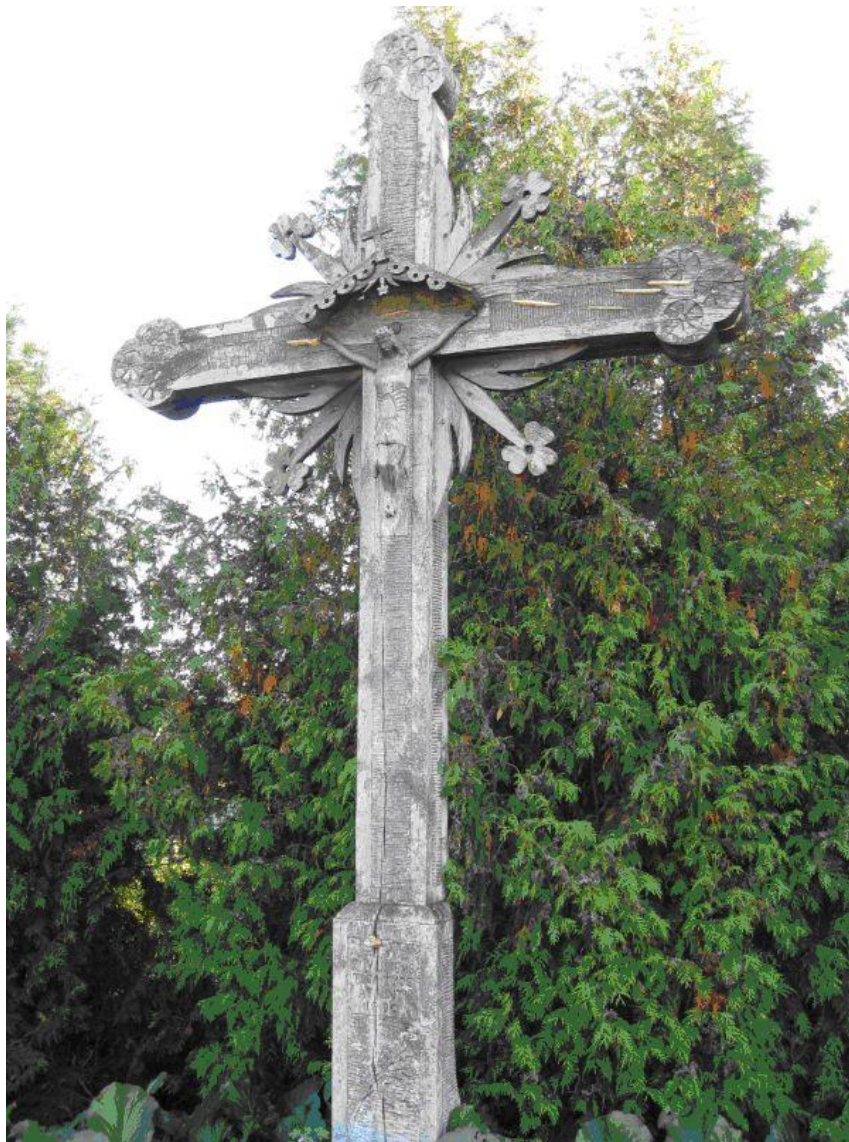

Kūlupėnų bažnyčios kryžius, 2010 m. Fotografavo R. Galuškinienė.

1.2. Tremtinių kryžius

Kryžius yra Kūlpėnų geležinkelio stoties teritorijoje.

Vieta kryžiui statyti parinkta ne atsitiktinai. 1949 m. Kūlpėnų geležinkelio stotyje, prasidėjus sovietizacijai, vyko didysis gyventojų trėmimas. Žmonės buvo sodinami į gyvulinius traukinių vagonus ir vežami į Sibirą. 1990 m. vietiniai meistrai – Liudas Šopauskas ir Jonas Maksvytis – šiam istoriniam faktui atminti padarė kryžių. Kiekvienais metais birželio 14 d. prie kryžiaus vyksta gedulo ir vilties dienos minėjimas. [Algirdas Macius, interviu su autoriumi, Kūlpėnai, 2010 gruodžio 8 d.]

Tremtinių kryžius, 2010 m. Fotografavo R. Galuškinienė.

1.3. Kryžius Laukų gatvėje

Kryžius stovi kairėje kelio Kartena-Kūlupėnai pusėje, priešais Stefanijos Tamašauskaitės sodybą, Laukų gatvėje, sodybos rytiniame pakraštyje. Jis atsuktas priekine puse į šiaurę.

Stefanijos Tamašauskaitės, gimusios 1928 m., gyvenančios Kūlupėnų kaime, Laukų gatvėje, pasakojimu, kryžių 1928 m. pastatė jos tėvelis Kazimieras Tamašauskas, pirmo vaiko – Stefanijos krikštinų proga. Aukšto ąžuolinio kryžiaus su mediniu nukryžiuotuoju autorius nežinomas. Yra žinoma, kad kryžius buvo su stogeliu, bet jis nukritęs. Kryžius nė karot neremontuotas.

Tuo metu vyravo mada statyti kryžių, kaip kiemo papuošalą. Visi didesni ūkininkai juos turėjo. Svarbu buvo ir tai, kad kryžius būtų su lyg namo aukščiu. Nuo senų laikų prie kryžiaus kaip ir prie kitų netoliese esančių kopytėlių, vietiniai žmonės giedodavo gegužines giesmes, eidavo net su orkestru. [Stefanija Tamašauskaitė, interviu su autoriumi, Kūlupėnai, 2010 gruodžio 8 d.]

Kryžius Laukų gatvėje, 2010 m. Fotografavo R. Galuškinienė.

1.4. Koplytstulpis Minijos gatvėje

Koplytstulpis yra Justino Jurkaus sodyboje, Minijos gatvėje.

Justinas Jurkus, gimęs 1959 m., gyvenantis Kūlupėnų kaime, Minijos gatvėje, pasakoja, kad, norėdamas papuošti sodybos teritoriją, koplytstulpį pasistatė 1990 m. Koplytstulpio autorius medžio meistras iš Nasrėnų Kazimieras Paulauskas. [Justinas Jurkus, interviu su autoriumi, Kūlupėnai, 2010 lapkričio 22 d.]

Koplytstulpis Minijos gatvėje, 2010 m. Fotografavo R. Galuškinienė.

1.5. Koplytstulpis Laukų gatvėje

Koplytstulpis yra Juozo Gliožerio sodyboje, Laukų gatvėje, pastatytas darželyje, ties namo rytiniu fasadu.

Juozas Gliožeris, gimęs 1949 m., gyvenantis Kūlupėnų kaime, Laukų gatvėje Nr. 6, pasakoja, kad savo sodyboje esantį koplytstulpį 2002 m. pasidarė pats. Juozas pasakojo, kad ąžuolą, iš kurio padarytas koplytstulpis, su keliais savo draugais parnešė iš netoliese esančio miško. J. Gliožeris jau seniai buvo pasižadėjęs pastatyti sodyboje koplytstulpį, nes dukra Aušra maža būdama labai sirgo. Tai ir išpildė Dievui duotą pažadą. Į koplytstulpio koplytėlę įdėtos angelų, rūpintojėlio ir Marijos skulptūros – visos jos padarytos paties J. Gliožerio, jam talkino ir dukra Aušra Petrauskienė (Gliožeryte). [Juozas Gliožeris, interviu su autoriumi, Kūlupėnai, 2010 lapkričio 22 d.]

Koplytstulpis Laukų gatvėje, 2010 m. Fotografavo R. Galuškinienė.

1.6. Koplytėlė Lino gatvėje

Koplytėlė yra Aldonos Žiobakienės sodyboje, Lino gatvėje, pastatyta darželyje, priekiniu fasadu atsukta į pietų pusę.

Aldona Žiobakienė (Motiejauskaitė), gimusi 1943 m., gyvenanti Kūlupėnų kaime, Lino gatvėje Nr. 28, pasakoja, kad koplytėlę 2004 m. nusprendė pastatyti savo per karą žuvusio tėvo Stepono Motiejausko atminimui. Prieš tai susapnavo sapną, kuriame žuvęs tėvas prašęs pastatyti jam paminklą. Koplytėlę sumeistravo netoliese gyvenantis stalius Jonas Maksvytis, Marijos skulptūrėlę, nupirktą Klaipėdoje, įdėjo brolienė Magdutė Žiobakienė. Gegužės mėnesiais moterys prie koplytėlės renkasi giedoti. [Aldona Žiobakienė, interviu su autoriumi, Kūlupėnai, 2010 lapkričio 29 d.]

*Koplytėlė Lino gatvėje, 2010 m. Fotografavo R. Galuškinienė.
1.7. Koplytstulpis Salantos gatvėje A. P. Galdikienės sodyboje*

Koplytstulpis yra Angelės Petronėlės Galdikienės sodyboje, Salantos gatvėje, pastatytas sode, ties namo rytiniu fasadu.

Angelė Petronėlė Galdikienė (Baltrimaitė), gimusi 1980 m., gyvenanti Kūlupėnų kaime, Salantos gatvėje Nr. 1, pasakoja, kad kai anksčiau ji gyveno Tintelių kaime, ten, jos gimtinėje, buvo sena dar XVIII a. statyta koplytėlė. 1980 m., kraustydamasi gyventi į Kūlupėnus, parsivežė ir koplytėlę. Tuometinė tarybinė valdžia neleido jos statyti, reikėjo gauti sutikimą. Buvo atsakyta, „kad statyk taip, kad niekas nematytų“. 1980 m. nutarta, kad vietoj senos koplytėlės pasistatys koplytstulpį. Koplytstulpį padarė vietinis meistras Stasys Lubys, gyvenantis Kūlupėnų kaime. Senoji koplytėlė buvo sudeginta. Iš senosios koplytėlės į naująjį koplytstulpį A. P. Galdikienė įdėjo rūpintojėlio skulptūrėlę, Šv. Jurgio paveikslėlį, ir kryželį. [Angelė Petronėlė Galdikienė, interviu su autoriumi, Kūlupėnai, 2010 lapkričio 29 d.]

*Koplytstulpis Salantos gatvėje A. P. Galdikienės sodyboje, 2010 m. Fotografavo R. Galuškinienė.
1.8. Koplytstulpis Salantos gatvėje R. Repšienės sodyboje*

Koplytstulpis yra Rasos Repšienės sodyboje, Salantos gatvėje, pastatytas sode, ties namo pietiniu fasadu.

Rasa Repšienė (Katkutė), gimusi 1968 m., gyvenanti Kūlupėnų kaime, Salantos gatvėje Nr. 3, pasakoja, kad koplytstulpį uošvienės Vencislavos Riepšienės, gimusios 1921 m., prašymu padarė nežinomas autorius. Koplytstulpis pastatytas 1990 m. Į koplytstulpio koplytėlę įdėta Marijos, Jėzaus, Šv. Juozapo ir Rūpintojėlio skulptūros. Koplytstulpis buvo didelė paguoda senolei, kuri, dėl silpnos sveikatos nebegalėdama nueiti į bažnyčią, meldavosi kambaryje prie lango, pro kurį matėsi koplytstulpio koplytėlė. [Rasa Repšienė, interviu su autoriumi, Kūlupėnai, 2010 lapkričio 22 d.]

*Koplytstulpis Salantos gatvėje R. Repšienės sodyboje, 2010 m. Fotografavo R. Galuškinienė.
1.9. Koplytstulpis Draugstės gatvėje*

Koplytstulpis yra Stasio Lubio sodyboje, Draugystės gatvėje, į rytus nuo namo.

Stasys Lubys, gimęs 1926 m., gyvenantis Kūlupėnų kaime, Draugystės gatvėje Nr. 7., pasakoja, kad koplytstulpį 1980 m., padarė pats, atsidėkodamas Dievui už tai, kad sekėsi sklandžiai namo statyba. Koplytstulpio koplytėlėje įdėtos jo paties darytos Marijos, Šv. Petro, angelo ir rūpintojėlio skulptūrėlės. Marija visada visus saugo, ramybės duoda. Prie koplytstulpio, kol nebuvo koplyčios Kūlupėnuose, rinkdavosi kūlupėniškiai giedoti gegužines giesmes. [Stasys Lubys, interviu su autoriumi, Kūlupėnai, 2010 lapkričio 22 d.]

Koplytstulpis Draugystės gatvėje, 2010 m. Fotografavo R. Galuškinienė.

1.10. Pocių giminės kryžius

Kryžius yra kelio Kretinga-Salantai kairėje pusėje, Antanui Pociui priklausančiam žemės sklype. Antano Pociaus, gimusio 1948 m., gyvenančio Kūlupėnų kaime, Lukų gatvėje Nr. 8, pasakojimu, 2003 m. Pocių giminės vyrai suėję nutarė, kad reikia, Lietuvos Tūkstantmečio minėjimo proga ir Pocių giminei atminti, atstatyti kažkada jų žemėse buvusį kryžių. Kryžių sumeistravo Aloyzas Pocius (Antano Pociaus pusbrolis) tautodailininkas iš Salantų. Kryžius pastatytas ir pašventintas 2010 m. per Žolinę. [Antanas Pocius, interviu su autoriumi, Kūlupėnai, 2010 lapkričio 22 d.]

Pocių giminės kryžius, 2010 m. Fotografavo R. Galuškinienė.

1.11. Kūlpėnų kaimo Rūpintojėlis

Rūpintojėlis yra apie 50 m į pietus nuo kelio Kretinga-Salantai, pamiškėje. Rūpintojėlio apačioje iškaltas užrašas „1948 metais iš buvusios sodybos buvo išvežti į Sibirą Pranciškus ir Albina Motiejauskai. Jų kaulai išbarstyti Sibiro Taigoje. Brangūs tėveliai. Maldaujame Dievo šviesios Jums Amžinybės. Nuliūdę vaikai. 1990 metai“. Skulptūros autorius Raimundas Puškorius.

Kūlpėnų kaimo rūpintojėlis, 2010 m. Fotografavo R. Galuškinienė.

2. MAŽOJI ARCHITEKTŪRA APLINKINIUOSE KAIMUOSE

2.1. Asteikių kaimo kapelių kryžius

Kryžius yra Asteikių kaimo kapinių, vadinamų Maro kapeliais, centrinėje dalyje, atsuktas priekiniu fasadu į pietus. Asteikių kaimo kapinės yra dabartinės Kūlupėnų gyvenvietės pietrytiniame krašte, apie 320 m į rytus nuo Kartenos-Kūlupėnų kelio.

Tautodailininkas Liudas Šopauskas, gimęs 1956 m., gyvenantis Kūlupėnų kaime, Ateities gatvėje Nr. 4, pasakoja, kad jau labai seniai savyje brandino intenciją protėvių atminimui padaryti kryžių – dar nuo tų laikų, kai dirbo staliumi netoli Asteikių kaimo kapelių esančioje lentpjūvėje. Pagaliau 2008 m. pavasarį darbai pajudėjo ir tais pačiais metais, artėjant Vėlinėms, kapinėse buvo pastatytas kryžius, o vėliau ir pašventintas. [Liudas Šopauskas, interviu su autoriumi, Kūlupėnai, 2010 lapkričio 11 d.]

Asteikių kaimo kapelių kryžius, 2010 m. Fotografavo R. Galuškinienė.

2.2. Asteikių kaimo kapelių koplytėlė

Koplytėlė yra Asteikių kaimo kapinių, vadinamų Maro kapeliais, centrinėje dalyje, atsukta priekiniu fasadu į pietus. Asteikių kaimo kapinės yra dabartinės Kūlupėnų gyvenvietės pietrytiniame krašte, į rytus nuo Kartenos-Kūlupėnų kelio.

Birutė Viskontaitė, gimusi 1932 m., gyvenanti Kūlupėnų kaime, Klevų gatvėje Nr.5, pasakoja, kad senokai buvo pasižadėjusi paprašyti meistro, kad šis padarytų Marijos skulptūrėlę, kurią norėjusi pastatyti būsimajoje Kūlupėnų bažnyčioje. Bet vėliau, meistrui Liudui Šopauskui patarus, nusprendė, kad Marijos skulptūrėlė bus patalpinta į naują Asteikių kapinių koplytėlę, kuri bus pastatyta senos sugriuvusios koplytėlės vietoje. Taip kapinėse šalia naujo kryžiaus atsirado ir nauja koplytėlė su Marijos skulptūra. Tiek Marijos skulptūrą, tiek koplytėlę darė vietinis tautodailininkas Liudas Šopauskas. [Birutė Viskontaitė, interviu su autoriumi, Kūlupėnai, 2010 lapkričio 11 d.]

Asteikių kaimo kapelių koplytėlė, 2010 m. Fotografavo R. Galuškinienė.

2.3. Kryžius Asteikių kaime

Kryžius yra apie 200 m į vakarus nuo kelio Kartena-Kūlupėnai (Salantai), Asteikių kaime, Igno Maciaus sodyboje.

Vytautas Tamašauskas (Igno Maciaus anūkas), gimęs 1966 m., gyvenantis Kartenoje, Naujųjų gintarų gatvėje Nr. 21, pasakoja, kad I. Maciaus sodyba esanti labai sena, statyta apie 1890 m., ir kryžius labai senas, buvęs net kelis kartus nugriuvęs. Dabar jau paruoštas ažuolas naujam kryžiui. [Vytautas Tamašauskas, interviu su autoriumi, Kartena, 2010 lapkričio 23 d.]

Jaronima Maciūtė (Balsienė) (Igno Maciaus dukra), gimusi 1939 m., gyvenanti Klaipėdoje, Žardininkų gatvėje Nr. 22-29, pasakoja, kad kryžių darė Steponas Milašius iš Žadeikių kaimo. Seniau kiekvienoje kaimo sodyboje buvo statomi kryžiai, kad saugotų nuo visokio blogio. [Jaronima Maciūtė, interviu su autoriumi, Klaipėda, 2010 gruodžio 2 d.]

Kryžius Asteikių kaime, 2010 m. Fotografavo R. Galuškinienė.

2.4. Asteikių kaimo koplytėlė ąžuole

Koplytėlė yra ąžuole, augančiame kairėje kelio Kartena-Kūlpėnai (Salantai) pusėje, Asteikių kaime, netoli nuo Igno Maciaus sodybos.

Jaronima Maciūtė (Balsienė) (Igno Maciaus dukra), gimusi 1939 m., gyvenanti Klaipėdoje, Žardininkų gatvėje Nr. 22-29, pasakoja, kad koplytėlė apie 1938 m. buvo visiškai kitoje kaimo vietoje, pritvirtinta ant aukšto medinio koto. Kotui supuvus koplytėlė perkelta į ąžuolą. Koplytėlėje nuo seno įdėtos dvi skulptūrėlės: viena Šv. Apolonijos, stomatologų globėjos, o kita – Marijos statulėlė. Koplytėlę padarė Steponas Milašius iš Žadeikių kaimo. [Jaronima Maciūtė, interviu su autoriumi, Klaipėda, 2010 gruodžio 2 d.]

Asteikių kaimo koplytėlė ąžuole, 2010 m. Fotografavo R. Galuškinienė.

2.5. Nasrėnų kaimo koplytstulpis

Koplytstulpis yra Valės Rudienės sodyboje, Nasrėnų kaime, kelio Kretinga-Salantai kairėje pusėje. V. Rudienė (Milašiūtė), gimusi 1946 m., gyvenanti Nasrėnų kaime, pasakoja, kad jos sodyboje koplytstulpis buvo pastatytas 1990 m. atkuriant Nepriklausomybę. Tais pačiais metais sirgo sūnus, kurio liga tapo pagrindine priežastimi pastatyti koplytstulpį. Koplytstulpio autorius – dievdirbys iš Juodupėnų Kazimieras Paulauskas. Rūpintojėlis, kuris buvo įdėtas į koplytstulpio koplytėlę, darytas Aniceto Puškoriaus iš Skaudalių. 2010 m. koplytstulpis nugriuvo dėl vėjo ir papuvusio stiebo apačios. Juozas Milašius padarė naują koplytėlę. [Valė Rudienė, interviu su autoriumi, Nasrėnai, 2010 lapkričio 25 d.]

Nasrėnų kaimo koplytstulpis, 2010 m. Fotografavo R. Galuškinienė.

2.6. Nasrėnų kaimo kryžius

Kryžius yra Stasio Klaunausko sodyboje, Nasrėnų kaime, kelio Kretinga-Salantai kairėje pusėje, atsuktas priekiniu fasadu į vakarų pusę.

Stasys Klaunauskas, gimęs 1959 m., gyvenantis Nasrėnų kaime, pasakoja, kad jam prieš devynerius metus atsikrausčius gyventi į savo gimtinę Nasrėnų kaime, sodyboje buvo senas kryžius, statytas dar 1956 m. Rekonstruojant namą kryžių buvo nutarta nugriauti ir sudeginti, o jo vietoje, tik jau kitoje namo pusėje, pastatyti naują.

Naujasis kryžius pastatytas 2006 m. močiutės Stanislavos Jotkienės (Gauduševičūtės) garbei. Sodybos šeimininkas sakė, kad norėjęs išsaugoti giminės tradicijas, pagerbti čia gyvenusių, dirbusių žmonių atminimą. Nukryžiuotasis paimtas iš senojo kryžiaus meistro Aniceto Puškoriaus iš Skaudalių. [Stasys Klaunauskas, interviu su autoriumi, Nasrėnai, 2010 lapkričio 28 d.]

Nasrėnų kaimo kryžius, 2010 m. Fotografavo R. Galuškinienė.

2.7. Nasrėnų kaimo kryžius

Kryžius yra Jono Maksvyčio sodyboje Nasrėnų kaime, kelio Nasrėnai-Gedgaudžiai dešinėje pusėje. Kryžius statytas 1990 m., autorius – pats Jonas Maksvytis. [Valė Rudienė, interviu su autoriumi, Nasrėnai, 2010 lapkričio 25 d.]

Nasrėnų kaimo kryžius, 2010 m. Fotografavo R. Galuškinienė.

2.8. Stogastulpis Nasrėnų kaime

Stogastulpis yra Kazimiero Paulausko sodyboje, Nasrėnų kaime, kelio Kretinga-Salantai kairėje pusėje. V. Rudienė (Milašiūtė), gimusi 1946 m., gyvenanti Nasrėnų kaime, pasakoja, kad Kazimieras Paulauskas buvo garsus vietinis medinių paminklų meistras. Jo darytus darbus galima buvo apžinti iš raižytų puošybės ornamentų. Dabar meistras Nasrėnuose nebegyvena. [Valė Rudienė, interviu su autoriumi, Nasrėnai, 2010 lapkričio 25 d.]

Stogastulpis Nasrėnų kaime, 2010 m. Fotografavo R. Galuškinienė.

2.9. Nasrėnų ąžuolino kryžius

Nasrėnų ąžuolino kryžius yra Nasrėnų kaime, kelio Kretinga-Salantai kairėje pusėje, atsuktas priekiniu fasadu į rytus. Priešais ąžuolino kryžiu, kitoje kelio pusėje, yra Vyskupo M. Valančiaus gimtinės muziejus.

Vyskupo M. Valančiaus gimtinės muziejaus direktoriaus Algio Čėsnos, gyvenančio Nasrėnų kaime, pasakojimu, 1995 m. buvo pasodintas 200 ąžuoliukų parkas Vyskupo M. Valančiaus 200 gimimo metinių paminėjimui. Ta pačia proga buvo pastatytas kryžius, kurį padarė Raimondas Puškorius iš Kretingos. [Algis Čėsna, interviu su autoriumi, Nasrėnai, 2010 gruodžio 3 d.]

Nasrėnų ąžuolino kryžius, 2010 m. Fotografavo R. Galuškinienė.

2.10. *Stogastulpis Lietuvos Vardo Tūkstantmečiui Nasrėnuose*

Vyskupo Motiejaus Valančiaus gimtinės muziejaus direktoriaus Algio Čėsno, gyvenančio Nasrėnų kaime, pasakojimu, 2009 m. Lietuvos Tūkstantmečiui paminėti šalia ąžuolų parko buvo pastatytas stogastulpis, kurio autorius – Vytautas Ruzgaila iš Kretingos. . [Algis Čėsna, interviu su autoriumi, Nasrėnai, 2010 gruodžio 3 d.]

Stogastulpis Lietuvos Vardo Tūkstantmečiui Nasrėnuose, 2010 m. Fotografavo R. Galuškinienė.

2.11. *Koplytėlė Grabšyčių kaime*

Koplytėlė yra Grabšyčių kaime, į pietus nuo kelio Nasrėnai-Kūlsodis-Stropeliai, greta geležinkelio Kretinga-Telšiai, jo kairėje pusėje.

Bronė Vaičienė (Paulauskaitė), gimusi 1932 m., gyvenanti Klausgalvų-Medsėdžių kaime, pasakoja, kad koplytėlė pastatyta 2009 m. Paulauskų giminės žemėje. Koplytėlę padarė vietinis tautodailininkas, vietinių žmonių vadinamas auksarankiu, – Liudas Šopauskas. Viduje įdėta to paties meistro daryta Marijos skulptūrėlė. Visais darbais rūpinosi Bronės Vaičienės žentas Antanas Bružas. Prie koplytėlės giminės susirenka, pasimeldžia. [Bronė Vaičienė, interviu su autoriumi, Klausgalvai – Medsėdžiai, 2010 gruodžio 8 d.]

Koplytėlė Grabščių kaime, 2010 m. Fotografavo R. Galuškinienė.
2.12. Sauserių kaimo koplytėlė ažuole

Koplytėlė įkelta į ažuolą, augantį šalia kelio Kūlupėnai-Prystovai dešinėje pusėje, Sauserių kaime. Salomėjos Lubienės (Eitavičiūtės), gimusios 1926 m., gyvenančios Kūlupėnų kaime, Draugystės gatvėje Nr.7, pasakojimu, ažuolas auga jos vyro Stasio Lubio gimtinėje. Nuo 1950 m. į ažuolą įkeltoje koplytėlėje buvo įdėta Aniceto Puškoriaus daryta Marijos skulptūrėlė, kurią pavogė. Vėliau buvo įdėta kita ir prikalta prie koplytėlės grindų. [Salomėja Lubienė, interviu su autoriumi, Kūlupėnai, grodžio 8 d.]

Sauserių kaimo koplytėlė ažuole, 2010 m. Fotografavo R. Galuškinienė.

2.13. *Klausgalvų-Medsėdžių kaimo kryžius*

Kryžius yra Zenono Vaičiaus sodyboje Klausgalvų-Medsėdžių kaime, į pietus nuo kelio Kretinga-Salantai.

Bronės Vaičienės (Paulauskaitės), gimusios 1932 m., gyvenančios Klausgalvų-Medsėdžių kaime, pasakojimu, kryžius pastatytas Sąjūdžio metais, taip siekiant pagerbti savo tikėjimą. Kryžių darė Kazimieras Paulauskas iš Nasrėnų kaimo. [Bronė Vaičienė, interviu su autoriumi, Klausgalvai – Medsėdžiai, 2010 gruodžio 8 d.]

Klausgalvų-Medsėdžių kaimo kryžius, 2010 m. Fotografavo R. Galuškinienė.

2.14. Koplytėlė Klausgalvų-Medsėdžių kaime

Koplytėlė yra Stasės Danutės Stropienės sodyboje Klausgalvų-Medsėdžių kaime, kelio Kretinga-Salantai dešinėje pusėje. Stasė Danutė Stropienė (Milašiūtė), gimusi 1937 m., gyvenanti Klausgalvų-Medsėdžių kaime, pasakojo, kad nuo vaikystės, kiek save prisimena, svajojusi prie savo namų turėti koplytėlę, tokią pačią, kaip matydavusi prie bočių namų. 1990 m. koplytėlę padarė Kazimieras Paulauskas, o Marijos skulptūra nupirktą iš Kretingos. Paklausta, kam žmonės šiais laikais stato koplyčias ir kryžius, moteris sakė: „Vieni stato gandrų prie namų, kiti Palangos Juzę bus beišsidrožę, o esam krikščionys, tai ir statykime kryžius, ir melskimės prie jų už sveikatą ir laimę“.[Stasė Danutė Stropienė, Klausgavai – Medsėdžiai, 2010 lapkričio 26 d.]

Koplytėlė Klausgalvų-Medsėdžių kaime, 2010 m. Fotografavo R. Galuškinienė.

2.15. *Kryžius ir koplytėlė Šalyno kaime*

Kryžius yra Genovaitės Bružienės sodyboje Šalyno kaime, kelio Kretinga-Salantai kairėje pusėje. Genovaitės Bružienės (Vaišnoraitės), gimusios 1953 m., gyvenančios Šalyno kaime, pasakojimu, kryžius prie jų namų perkeltas nuo žuvusio sūnaus kapo – tai prisiminimas apie sūnų. Koplytėlę jie su vyru Juozu Bružu parsivežė iš dievdirbio Kazimiero Paulausko kiemo. Dievdirbio pasakojimu, koplytėlę labai seniai kažkas atvežė suremontuoti, bet niekas nebeatvažiavo jos pasiimti – tai taip ir likusi pas jį. Į koplytėlę įstatyta Marijos ir Jėzaus širdies skulptūros.

G. Bružienė pasakojo, kad retai kada benueinanti į bažnyčią – meldžiasi prie koplytėlės ar prie kryžiaus, nes čia randanti paguodą ir vargę, ir džiaugsmę. [Genovaitė Bružienė, interviu su autoriumi, Šalynas, 2010 lapkričio 11 d.]

Kryžius ir koplytėlė Šalyno kaime, 2010 m. Fotografavo R. Galuškinienė.

2.16. Šatilgalio kaimo koplytstulpis

Koplytstulpis yra 200 m į vakarus nuo kelio Kartena-Kūlupėnai (Salantai), Alberto Gelumbicko sodyboje.

Zinos Galdikienės (Gelumbickaitės), gimusios 1945 m., gyvenančios Kūlupėnų kaime, Laukų gatvėje Nr. 1, pasakojimu, koplytstulpį Šatilgalio kaime, šalia savo namų, 2005 m. pastatė brolis Albertas Gelumbickis, gimęs 1938 m. Kiek jis prisimena, netoli tos vietos buvusi sena koplytėlė, o šalia ąžuolo gulėję keli dideli akmenys. Buvo pasakojama, kad kažkas ieškodamas lobio šalia koplytėlės iškasė didelę duobę. Koplytėlei sunykus, liko vienas kryželis-saulutė. Tada A. Gelumbickui ir kilusi mintis surasti kryželiui tinkamą vietą ant naujojo koplytstulpio. [Zina Galdikienė, Kūlupėnai, 2010 lapkričio 29 d.]

Šatilgalio kaimo koplytstulpis, 2010 m. Fotografavo R. Galuškinienė.

2.17. Šatilgalio kaimo metalinis kryžius

Kryžius yra Šatilgalio kaime Zitos Drungilaitės sodyboje, 300 m į vakarus nuo kelio Kartena-Kūlpėnai (Salantai).

Z. Drungilaitė, gimusi 1946 m., gyvenanti Šatilgalio kaime, pasakojo, kad kryžius buvo pastatytas labai seniai – 1919 m. – jos tėvukui Jurgiui Drungilui gimus. Be tėvelio šeimoje buvo dar 15 vaikų, kurių ne vienas labai sirgo ir mirė. Tėvai pasižadėjo pastatyti kelis kryžius Dievo garbei, kad jie gelbėtų vaikus nuo mirties. Buvo pastatyti keturi metaliniai kryžiai įvairiose Šatilgalio kaimo vietose. Iki mūsų dienų išliko 2 kryžiai. Vienas iš jų, stebuklingai išlikęs per 1947 m. gaisrą, yra Z. Drungilaitės kieme. Z. Drungilaitė pasakojo, kad šis kryžius jai labai brangus, nes malda prie šio kryžiaus visada gelbėdavo liūdną minutę.[Zita Drungilaitė, interviu su autoriumi, Šatilgalis, 2010 lapkričio 17 d.,]

Šatilgalio kaimo metalinis kryžius, 2010 m. Fotografavo R. Galuškinienė.

II. APIBENDRINIMAS

Apibendrinant galima teigti, kad ir šiais laikais, Kūlpėnų seniūnijos žmonės statydami savo gyvenamojoje teritorijoje, kryžius, koplytėles, stogastulpius pagerbia savo mirusiųjų atminimą, krikščioniškąjį tikėjimą, tuo pačiu stiprindami saugumo ir rambės jausmą, kurio taip trūksta mūsų šiandienos gyvenime. Jiems svarbu, tęsti protėvių tradicijas, ir išsaugoti šituos mažosios architektūros paminklus ateities kartoms.

III. LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

1. Etninė kultūra. Etninės kultūros globos tarybos informacinis leidinys Nr.8. Vilnius, 2009